

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію Чемодурової Наталії Олександрівни на тему: «Адміністративно-правові засади реалізації принципу незалежності суддів в адміністративному судочинстві», поданої на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Незалежність суддів є невід'ємною складовою їхнього статусу, а також конституційним принципом організації та функціонування судів, професійної діяльності суддів, які при здійсненні правосуддя підкоряються лише закону.

У процесі становлення адміністративного судочинства, його утвердження в свідомості громадян як найбільш дієвого, ефективного та надійного механізму протидії незаконним діям і рішенням органів публічного управління, принципу незалежності суддів відводиться особлива роль. Адміністративні суди були створені спеціально для захисту прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб у сфері публічно-правових відносин від порушень з боку суб'єктів владних повноважень. Саме тому, незалежності суддів таких судів від інших гілок державної влади (передусім, виконавчої), має приділятися особлива увага і на законодавчому рівні, і на сторінках наукових видань, і на різноманітних конференціях представників судової спільноти.

Закріплення в Конституції принципу незалежності суддів, за відсутності чіткого механізму його забезпечення, є важливою, але недостатньою умовою розвитку адміністративного судочинства. Втілення в життя основних вимог цього принципу має забезпечуватись цілою низкою гарантій, реалізація яких виключала б не лише вплив на суддів, але й саму можливість здійснення такого впливу.

Таким чином, незалежність суддів є основною передумовою функціонування самостійної й авторитетної судової влади, здатної забезпечити об'єктивне й безстороннє правосуддя, ефективно захистити права та свободи людини й громадянина.

Принцип незалежності суддів означає незалежну процесуальну діяльність при здійсненні правосуддя, тобто в ході розгляду й вирішення спорів про право на основі матеріального й процесуального, керуючись професійною правосвідомістю суддів, і в умовах, що виключають сторонній вплив на них.

Мета дисертаційного дослідження досягнута, адже на основі аналізу чинного законодавства України та відповідних підзаконних нормативно-правових актів узагальнено практику їх реалізації, визначено сутність, особливості та зміст проблеми реалізації принципу незалежності суддів в адміністративному судочинстві, надано науково обґрунтовані пропозиції та рекомендації для його вдосконалення.

Науково-теоретичним підґрунтям для виконання дисертації є наукові праці фахівців у галузі загальної теорії держави та права, теорії управління, адміністративного та конституційного права. Положення та висновки дисертації ґрунтуються на нормах Конституції України, законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів, які визначають принцип незалежності суддів в адміністративному судочинстві.

Автором узагальнено і визначено адміністративно-правові положення щодо врегулювання реалізації принципу незалежності суддів в адміністративному судочинстві. Сформульовано класифікацію груп за різноманітними критеріями гарантії незалежності суддів адміністративних судів. Охарактеризовано сучасний стан наукових досліджень у системі юридичних гарантій дотримання принципу незалежності суддів в адміністративному судочинстві. Науково обґрунтовано визначення принципу незалежності суддів адміністративних судів та гарантії незалежності суддів адміністративних судів, у яких відображено їх сутність, мету, завдання,

характерні ознаки та сфера застосування. Проаналізовано зміст нормативно-правового забезпечення адміністративно-правових засад реалізації принципу незалежності суддів в адміністративному судочинстві.

Ознайомлення із дисертаційним дослідженням надає підстави вважати, що основні положення і висновки, які виносяться автором на захист, мають відповідний ступінь наукової новизни. Підґрунтям цих, на нашу думку, здебільшого обґрунтованих та достовірних висновків, що доповнюють існуючі позиції науковців або по-новому надають розв'язання існуючих проблем, є достатні методична, теоретична, інформаційна та джерельна бази.

Зміст дисертації в цілому характеризується досить високим теоретичним і науково-методологічним рівнем постановки завдань. Чітко виражено теоретичний підхід, зокрема вдало визначені дефініції, класифікації і критерії дозволили автору аргументовано викласти власну позицію щодо багатьох дискусійних проблем адміністративно-правового забезпечення права на мирні зібрання в Україні.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що робота є однією з перших спроб на узагальненому рівні, з використанням сучасних методів пізнання та урахуванням досягнень науки адміністративного права, здійснити комплексне дослідження адміністративно-правових засад реалізації принципу незалежності суддів в адміністративному судочинстві що дозволило обґрунтувати низку нових концептуальних положень і висновків, надати практичні рекомендації та пропозиції з досліджуваних питань. Зокрема, в дисертаційному дослідженні обґрунтовано визначено, що під незалежністю суддів адміністративних судів необхідно розуміти закріплену в Конституції України та в інших законодавчих і підзаконних нормативно-правових актах принцип організації та функціонування адміністративних судів, а також професійної діяльності суддів адміністративних судів, який характеризується регулятивністю, нормативністю, універсальністю, цільовою спрямованістю, імперативністю, самостійністю та об'єктивною обумовленістю і спрямований на забезпечення

об'єктивного, неупередженого та безстороннього розгляду і вирішення адміністративних справ, створення висококваліфікованої та ефективної системи адміністративного судочинства, зміцнення правового статусу суддів адміністративних судів, а також забезпечення балансу між різними гілками державної влади шляхом створення умов для належного функціонування механізму стримувань і противаг. Також визначено, що під гарантією незалежності суддів адміністративних судів слід розуміти закріплену в Конституції України та інших законодавчих актах систему різноманітних за своїм характером і змістом засобів, що забезпечують нормальну організацію та функціонування інституту адміністративного судочинства, його самостійність та ефективність, а також повне та безперешкодне виконання його завдань і функцій шляхом створення умов для належної та ефективної реалізації (дотримання, виконання, застосування і використання) суддями адміністративних судів наданих їм повноважень, всебічної охорони та надійного захисту їх прав і законних інтересів від негативних зовнішніх і внутрішніх факторів, їх відновлення у разі порушення.

У дисертації ретельно проаналізовано нормативно-правові акти, якими врегульовано питання щодо адміністративно-правових засад реалізації принципу незалежності суддів в адміністративному судочинстві та надано пропозиції для його вдосконалення.

Обгрунтовано необхідність розширення й доповнення закріпленої в ч. 4 ст. 48 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» системи гарантій незалежності суддів, яка є відкритою, шляхом включення до неї таких гарантій незалежності суддів: особливий порядок переведення судді до іншого суду, встановлений законом порядок відсторонення судді від здійснення правосуддя, обов'язковість судових рішень і встановлення відповідальності за їх невиконання. Пропонується доповнити систему основних принципів адміністративного судочинства, яка закріплена в ст. 7 КАСУ, таким принципом, як «незалежність суддів і підкорення їх тільки законові», а також детально прописати його зміст в окремій статті КАСУ.

Для встановлення певних винятків із загальних положень про імунітет суддів від цивільно-правової відповідальності пропонується доповнити ч. 7 ст. 49 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» новим реченням наступного змісту: «Держава, відшкодувавши шкоду, завдану суддею (судом) має право зворотної вимоги за попереднім погодженням з Вищою радою юстиції тільки в разі встановлення в діях судді (суддів), які вплинули на постановлення незаконного рішення, складу злочину, адміністративного чи дисциплінарного правопорушення на підставі відповідного рішення, що набрало законної сили».

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що наведені в дисертації положення можуть бути застосовані не тільки в науково-дослідній сфері як основа для подальшого розроблення теоретико-правових питань адміністративно-правових засад реалізації принципу незалежності суддів в адміністративному судочинстві в Україні, а й під час навчального процесу та для розробки нормативно-правових актів, якими визначаються концептуальні засади реформування судової гілки влади, а також підготовці змін та доповнень в чинні.

Поряд із позитивною оцінкою дисертації Чемодурової Наталії Олександрівни вважаємо за доцільне висловити зауваження щодо окремих її положень і висновків:

1. У висновках до розділу I дисертаційного дослідження «Теоретико-методологічні засади дослідження принципу незалежності суддів адміністративних судів», на сторінці 49 автор зазначає, що «адміністративні суди та судді відповідних судів відчувають на собі дію цілої низки внутрішньо системних негативних факторів». Вказані фактори безпосередньо пов'язані з недосконалістю організації судової системи, а також з недоліками законодавчого регулювання взаємовідносин між суддями та особами, які виконують управлінські функції в адміністративних судах, а також невідповідністю особистих якостей суддів тим вимогам, що висуваються до

суддівської професії. Однак, залишається незрозумілою позиція автора щодо вдосконалення організації судової системи.

2. На сторінці 100 дисертації автор вказує, що: «систему гарантій незалежності суддів пропонується доповнити такою важливою гарантією, як «обов'язковість» судових рішень і встановлення відповідальності за їх невиконання». Дана пропозиція автора, з нашої точки зору є дискусійною, у зв'язку з тим, що є чинним Закон України від 05.06.2012 № 4901-VI «Про гарантії держави щодо виконання судових рішень».

3. На сторінці 123 дисертації автор робить висновок що є всі підстави стверджувати, що існуючий на сьогодні порядок кадрового забезпечення адміністративного судочинства не відповідає міжнародним стандартам є недосконалим та неефективним, а тому неспроможний забезпечити реальну незалежність суддів адміністративних судів від незаконного впливу й тиску з боку інших гілок влади. Однак, не наводить приклад таких стандартів та не робить аналіз та порівняння з країнами, де вони застосовуються.

Вказані недоліки носять характер побажання і не знижують цінності виконаної автором роботи. Дисертація оформлена відповідно до встановлених МОН України вимог. Основні положення дисертації відображені також у публікаціях, що свідчить про ретельну роботу, проведеному дисертантом в процесі наукового дослідження та його апробації.

Викладене надає підстави для висновку про те, що дисертаційне дослідження на тему: «Адміністративно-правові засади реалізації принципу незалежності суддів в адміністративному судочинстві» виконано на належному науково-теоретичному рівні, є завершеною працею, в якій отримано нові науково обгрунтовані результати, що вирішують конкретне наукове завдання, яке має суттєве значення для науки адміністративного права, тобто за своєю актуальністю, новизною постановки та вирішенням досліджених проблем, теоретичним рівнем і практичною корисністю, достовірністю одержаних результатів повністю відповідає вимогам Порядку

присудження наукових ступенів, а її автор – Чемодурова Наталія Олександрівна – заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент:

**Викладач кафедри загальноправових дисциплін
Інституту кримінально-виконавчої служби
кандидат юридичних наук**

К. В. Шкарупа

**В.о. директора Інституту
кримінально-виконавчої служби**

К. Ю. Сverdлін